

формування нового механізму функціонування госпрозрахункових відносин, відпрацювання механізму стимулювання роботи і ефективного використання ресурсів, розвитку конкуренції між об'єктами за одержання державного замовлення на конкурсній основі. Це сприяє можливості для формування ефективного внутрішнього госпрозрахунку, як основної умови для переходу рекреаційної зони і загалом всього природно-заповідного фонду на економічні методи господарювання та управління [2].

На нашу думку, фінансування ботанічних садів, дендрологічних і зоологічних парків є доцільним на змішаній основі – бюджетній і госпрозрахунковій. Формування власних коштів тут можливо зокрема за рахунок використання ділянок науково-культурного, рекреаційного і господарського призначення. Покриття нестачі коштів для збереження таких об'єктів та проведення необхідних природоохоронних заходів здійснюється за рахунок бюджету та позабюджетних фондів. Витрати, пов'язані із забезпеченням режиму охорони заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ, а також парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, здійснюються за рахунок організацій, підприємств, інших землекористувачів і землевласників, на території яких вони знаходяться [2].

З метою залучення інвестицій для розвитку рекреаційної інфраструктури, установи природно-заповідного фонду доцільно у більшому обсязі використовувати механізм надання в оренду земельних ділянок і споруд. Особливо це важливо для установ, які мають на балансі бази відпочинку і кемпінги, що знаходяться в аварійному стані і на утримання яких не вистачає коштів. Важлива роль тут повинна відігравати держава, яка б могла виступати гарантом для залучення іноземних інвестицій. Розвиток підприємницької діяльності на території природно-заповідного фонду може відбуватися завдяки інформування місцевого населення про можливості і переваги бізнесу в сфері рекреації, або створення окремих спільних проектів для надання більшого спектру послуг відпочиваючим.

Водночас, варто погоджувати плани розвитку рекреації установ природно-заповідного фонду з планами регіональних органів влади у сфері рекреації та туризму, що дасть можливість залучити додаткові інвестиції в інфраструктуру природно-заповідного фонду та налагодити тісну співпрацю з органами місцевої влади.

Таким чином, існуючі проблеми вимагають збільшення надходження інвестицій до установ природно-заповідного фонду, більш активної участі держави в цьому процесі. Без правильного підходу до інвестиційної політики, без розширення гарантій і податкових пільг для інвесторів установи не зможуть розвинути рекреаційну діяльність на території природно-заповідного фонду і створювати належну конкуренцію комерційним рекреаційним центрам.

Література

1. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду” № 1913 від 28.12.2000 р.*

2. *Шлапак А.В. Реформування фінансово-економічного механізму управління природно-заповідним фондом / А.В. Шлапак // Механізм регулювання економіки. – 2005. – №4. – С. 59.*

Тетяна ЛАЗАРЕВА

Інститут економіки промисловості НАН України, м.Донецьк

АНАЛІЗ ЯКОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Історично сформована неоднорідність економічного простору України значно впливає на розвиток держави, структуру й ефективність національної економіки, стратегію і тактику інституціональних перетворень і соціально-економічну політику. Наростання кризових явищ в економіці відображає також різну здатність адаптації до ринку регіонів з різною структурою економіки. І хоч існування територіальних соціально-економічних диспропорцій багато в чому

породжується об'єктивними причинами, виникає необхідність їх пом'якшення. У наявній ситуації державні і суспільні інститути набувають особливого значення в процесах формування інституційного середовища і побудови цивілізованої сталої ринкової економічної системи, як у масштабах всієї України, так і в рамках окремих територіальних суб'єктів.

Питанням інституціонального забезпечення структурних трансформацій і національній економіці присвячені роботи В.М. Геєця, П.С. Єщенко, Л.М. Кузьменко, С.В. Мочерного, Р.М. Нурсєва, А.К. Покрита та інших науковців. Метою даного дослідження є аналіз якості інституційного середовища розвитку регіонів України і визначення пріоритетних напрямів його розвитку.

Створення ефективних регіональних інститутів потрібно для розробки нормативно-правової основи економічного планування і функціонування ринкових механізмів, а також для здійснення конкретних цілеспрямованих заходів соціально-економічної і фінансової регіональної політики. Разом з тим, вітчизняне інституціональне середовище регіонального розвитку не відповідає вимогам, що до нього висуваються. Слід зазначити, що в Україні сформувалася непропорційна структура інституціонального середовища, у якій на сьогоднішній день неформальні інститути домінують над формальними [1], що і є визначальним моментом для розуміння інституціональної природи економіки України.

Становлення інститутів регіонального управління, що забезпечують стаке функціонування ринкової системи, відбувається в умовах, які протидіють цьому процесу і серед них можна назвати такі: відсутність адекватно сформованих, розвинених регіональних ринків праці, капіталу, землі; неможливість запозичення інститутів регіонального управління, використовуваних у країнах з рівноважними ринками, де співвідношення між попитом та пропозицією встановлюється переважно за допомогою механізму саморегулювання, елементи якого носять економічний характер; висока залежність (і далі – адаптованість) економіки більшості регіонів України до адміністративно-розподільних відносин; нерозвиненість інституту ринкової інфраструктури; незбалансованість загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів розвитку соціальної й економічної складової території; відсутність механізму відповідальності влади за неналежний рівень розвитку ринкових та соціальних інститутів і, як наслідок, за економіку в цілому.

У таких умовах пріоритетного значення набуває створення регіонального інституціонального середовища в територіальних суб'єктах України і проблеми формування цивілізованих мотивацій поведінки господарюючих суб'єктів, що є адекватними умовам ринкової економіки.

Формування сприятливого інституціонального середовища може бути здійснене за такими основними напрямками: реалізація права регіону самостійно визначати цілі соціально-економічного розвитку, підкріплене адекватними фінансовими можливостями і механізмами; створення інституціонального середовища для рівноправного існування і розвитку різних форм власності; формування регіонального господарського механізму, що регулює соціально-економічний розвиток, у тому числі природокористування й антропогенний вплив на навколишнє середовище; інституціональне формування у регіональній економіці відповідальної і "обмеженої" системи приватної власності, що сприяє процвітанню суспільства і кожного його члена; розширення бази економічної сталості шляхом стимулювання інститутів малого бізнесу і підприємництва; розвиток інформаційної інфраструктури системи регіонального управління як інструмента підвищення ефективності державного регулювання використання ринкових принципів і механізмів у діяльності регіональних органів влади тощо.

Таким чином, реформи регіонального управління мають обов'язково супроводжуватися змінами в системах інститутів, причому саме зміни неформальних норм поведінки людей підтримують дії нових законів та інших формальних інститутів.

Література

1. Волошин В.І. Формування інституціонального середовища забезпечення економічної безпеки регіону [Електронний ресурс] / В.І. Волошин, А. М. Гуменюк. – Режим доступу: niss.lviv.ua/analytics/74.htm.